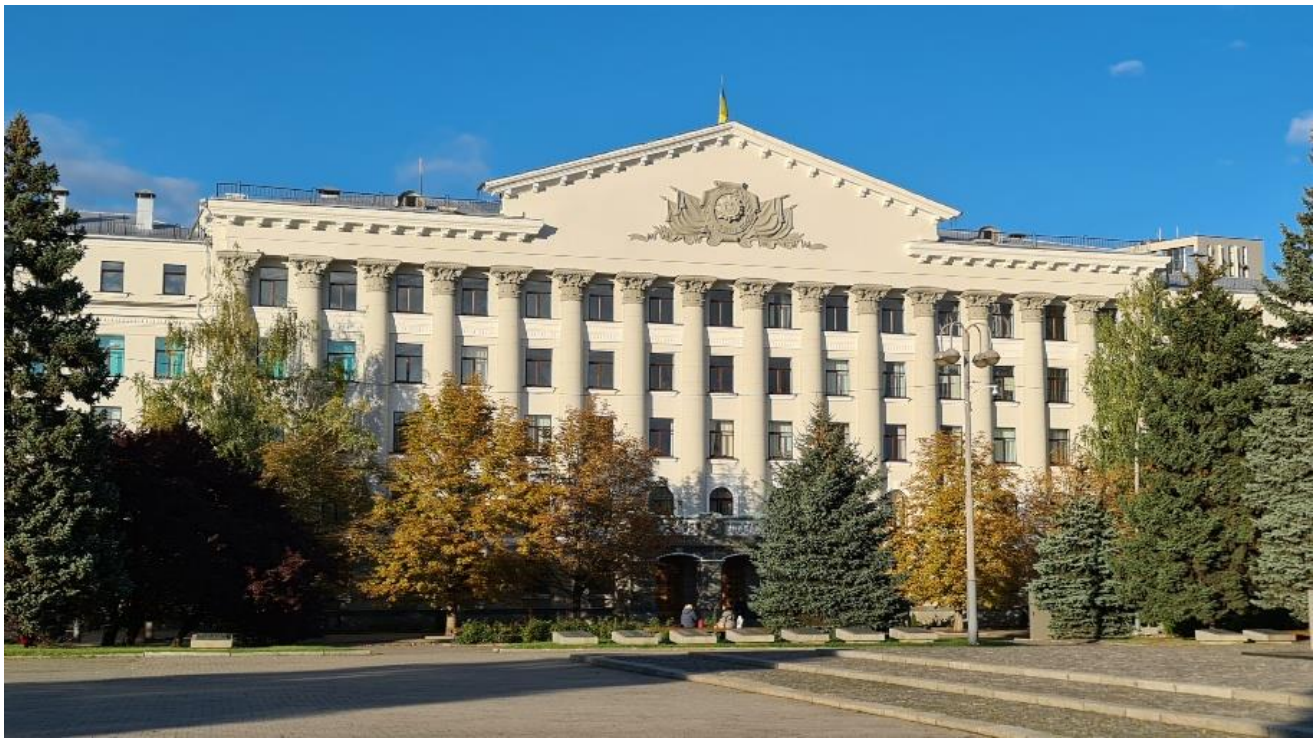
МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Навчально-науковий інститут права та психології
Кафедра теорії, історії та філософії права

УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ: ІСТОРИЧНІ, ПРАВОВІ ТА СВІТОГЛЯДНІ ЗАСАДИ

Матеріали
Всеукраїнської науково-теоретичної конференції
(Київ, 26 лютого 2026 року)

Київ
2026

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Навчально-науковий інститут права та психології
Кафедра теорії, історії та філософії права

УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ: ІСТОРИЧНІ, ПРАВОВІ ТА СВІТОГЛЯДНІ ЗАСАДИ

Матеріали
Всеукраїнської науково-теоретичної конференції
(Київ, 26 лютого 2026 року)

Київ
2026

УДК 94(477)(06)
У45

Редакційна колегія:

Сербин Р. А., ректор Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Тарасенко О. С., проректор Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Чернявський С. С., проректор Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Антіпова О. П., т.в.о. начальника відділу організації наукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат філософських наук, старший дослідник;

Пендюра М. М., завідувач кафедри теорії, історії та філософії права навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Кумеда Т. А., професор кафедри теорії, історії та філософії права навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, кандидат мистецтвознавства, доцент

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Національної академії внутрішніх справ від 22 квітня 2026 року (протокол № 4)

Матеріали подано в авторській редакції. Відповідальність за їхню якість, а також відсутність у них відомостей, що становлять державну таємницю та службову інформацію, несуть автори

У45 **Українська** ідентичність: історичні, правові та світоглядні засади [Текст] : матеріали Всеукр. наук.-теорет. конф. (Київ, 26 лют. 2026 р.) / [редкол. : Р. А. Сербин, О. С. Тарасенко, С. С. Чернявський та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2026. – 553 с.

УДК 94(477)(06)

© Національна академія внутрішніх справ, 2026

ЗМІСТ

ПРИВІТАННЯ УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ

Сербин Р. А. *……21*

Костицький М. В. *……23*

Пархоменко Н. М. *……25*

НАУКОВІ ДОПОВІДІ

Адамович С. В., Адамович Г. М.
РУЙНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ДЕРЖАВНИМИ ОРГАНАМИ РФ ЧЕРЕЗ ЗНИЩЕННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ 27

Аксьонова Н. В.
АРХЕТИП ПРАЩУРІВ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНЦІВ ... 30

Алієв Р. В.
ІСТОРІЯ ПРАВА УКРАЇНСЬКОГО ВІЙСЬКА:
ВІЙСЬКОВІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ 33

Андрухів О. І.
ПРАВО НА ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ
ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНИЙ ЕЛЕМЕНТ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ОСОБИ
В УМОВАХ ГЕНОЦИДАЛЬНОЇ ВІЙНИ рф 35

Афузова Г. В., Кротенко В. І.
НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ
ЯК СОЦІОПСИХОФІЗІОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН:
ГУМАНІТАРНО-ПРАВОВИЙ ТА МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ АНАЛІЗ..... 37

Білик В. М.
НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ ТА БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ 39

Блінова І. В.
ПРИСЯГА ПРАВООХОРОНЦІВ ЯК ІНДИКАТОР
УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ:
ВІД УНР ДО НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ..... 41

Бойченко М. І.
ФІЛОСОФСЬКА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ЗАСАД
УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 21 СТОЛІТТЯ..... 45

Бондарчук П. М., Даниленко В. М.
ДЕКОЛОНІЗАЦІЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 48

Бужикова Т. О.
ІДЕНТИЧНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ЗАХИСНИКА: ВИХОВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ 50

Василевська Т. Е., Бевз Т. А.
ПОЛІТИКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ ЯК «ПРОЧИТАННЯ БАГАТОРІВНЕВОГО ТЕКСТУ» НАЦІЇ 53

Вахнянин А.С.
ВНЕСОК СВІТОВОЇ КООРДИНАЦІЙНОЇ ВИХОВНО-ОСВІТНЬОЇ РАДИ У ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ДАСПОРИ 56

Віль С. О.
ЧОМУ «УКРАЇНСЬКА» АДМІНІСТРАТИВНА РАМКА НЕ СТАЛА КУЛЬТУРНОЮ: ІНСТИТУЦІЙНІ ОБМЕЖЕННЯ УКРАЇНІЗАЦІЇ КРИМ ПІСЛЯ 1954 РОКУ 58

Волинський В. В.
ГЕНЕЗА УКРАЇНСЬКОГО САМОСТІЙНИЦТВА: АНАЛІЗ ЗВ'ЯЗКІВ РОДИН МІХНОВСЬКИХ ТА МАРКЕВИЧІВ 61

Воробйова Г. Ю., Кухарська О. С.63
НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ ЯК СВІТОГЛЯДНА ОСНОВА УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ 63

Ворожбіт-Горбатюк В. В.
УПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ В УКРАЇНСЬКІЙ ПРОБАЦІЇ: РЕСУРСНІСТЬ ЗАХОДІВ З ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ 65

Ганаба С. О.
ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ ЯК СВІТОГЛЯДНА ЗАСАДА УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ 68

Герасименко О. О.
ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ СФЕРИ УТВЕРДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ .. 70

Гірна Н. М.
МЕДИЧНА ПЕРСОНАЛІСТИКА ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ (НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНСЬКОГО ЛІКАРЯ МАТВІЯ ЛОТОВИЧА) 75

Голіна В. В.
ПРАВОВА СОЦІАЛІЗАЦІЯ І ЗАГАЛЬНОСОЦІАЛЬНЕ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ – БАЗИС УТВЕРДЖЕННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ 78

Гончарова О. С.
ДЕКОЛОНІЗАЦІЯ ПАМ'ЯТІ В УКРАЇНІ: ІДЕНТИЧНІСТЬ,
ВІЙНА І СПРОТИВ ІМПЕРСЬКИМ НАРАТИВАМ 81

Горло Н. В.
ІДЕЙНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ 84

Грінченко В. В., Дегалюк М. А.
УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ПРОЦЕС: ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ,
ПРАВОВЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ТА СВІТОГЛЯДНІ СЕНСИ СУЧАСНОСТІ..... 87

Гулєвська Г. Ю.
ПРАВОВА ІДЕНТИЧНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ 89

Данилюк І. В.
РОЛЬ ДУХОВЕНСТВА УГКЦ У ФОРМУВАННІ УКРАЇНСЬКОЇ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ГАЛИЧИНИ (ХІХ – ПОЧ. ХХ ст.) 91

Деміхова С. В.
МОВЛЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ
ЯК КЛЮЧОВИЙ СКЛАДНИК УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ
В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ВІЙНИ..... 93

Доброносова Ю. Д.
ІНТЕРСУБ'ЄКТИВНІ ЗАСАДИ ІСНУВАННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА ЕКЗИСТЕНЦІЙНА СТІЙКІСТЬ
УКРАЇНЦІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ..... 95

Довганич В. А.
АНТИКОРУПЦІЙНА ПРАВОВА КУЛЬТУРА
ЯК СКЛАДОВА УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ..... 98

Довжинський В. С.
НА СТОРОЖІ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ:
ГРОМАДСЬКІ ІНСТИТУЦІЇ ТА ТОВАРИСТВА В ОХОРОНІ
КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ (1889–1939 рр.)..... 100

Дрогобицький І. І.
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОНСТРУКТУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОБУТНОСТІ В КОНТЕКСТІ
ІНФОРМАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ 103

Дручек О. В.
ІСТОРИЧНА ТА НАЦІОНАЛЬНА ПАМ'ЯТЬ
ЯК СКЛАДОВІ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ 104

Ємельяненко Г. Д.
УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ У ПРОСТОРІ
ПРАВА, ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ І НАУКИ 107

Водночас конструкт спорідненої самобутності, що його розвивається російською пропагандою у рамах згаданої ідеології спирається на поверхове визначення схожості і подальше маніпуляційне їх використання.

Протидія означеному штибу ідентичності, що нав'язується зусиллями ворога у рамах інформаційного протистояння, натомість повинна, окрім іншого, включати ґрунтовне усвідомлення власної самобутності у різних площинах.

Важливим є наголошення на духовних підвалинах національного буття, що знаходять своє відображення у матеріальних проявах.

У реалізації означеного вище вектору одним із дієвих способів формування серед підростаючого покоління належного розуміння базових засад національної ідентичності є впровадження у навчальний процес курсів духовно-морального спрямування.

У навчальної роботи на базі Івано-Франківського ОІППО така робота ведеться під час курсової підготовки відповідних категорій освітян (зокрема учителів курсу «Основи християнської етики») у рамах окремих навчальних модулів.

Формування необхідності глибокого усвідомлення підвалин духовно-маральних підвалин національної окремішності та подальше їхнє утвердження в середовищі молоді є однією із запорук вдалої протидії ворожому інформаційному впливу як у сьогоденні, так і в майбутньому.

ДРУЧЕК Олена Василівна,
професор кафедри правового забезпечення та правоохоронної діяльності факультету забезпечення державної безпеки Київського інституту Національної гвардії України, кандидат юридичних наук, доцент

ІСТОРИЧНА ТА НАЦІОНАЛЬНА ПАМ'ЯТЬ ЯК СКЛАДОВІ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Історична пам'ять нації завжди відігравала ключову роль у формуванні системи національних цінностей та національної свідомості. Особливого значення проблема змісту історичної пам'ять набуває у кризові періоди існування нації, один із яких українська нація змушена переживати у зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України. Воєнно-політичні виклики, які постали перед Україною, сприяють тому, що український народ об'єднався та сформував спільну національну ідентичність, об'єднану навколо

таких маркерів, як захист рідної землі, героїзм, національні символи, взаємодопомога, волонтерство.

Ключова роль у цьому процесові належить спільному баченню своєї історії та спільній ідентифікації свого ворога, яке об'єктивується поняттям колективної історичної пам'яті, під яким найчастіше розуміють соціально-психологічне явище, здатність людського розуму зберігати індивідуальний і колективний досвід міжлюдських взаємин і формувати на його підставі уявлення про перебіг історичного процесу та своє місце у ньому. Основною функцією історичної пам'яті є збереження та передача досвіду про минуле своєї соціальної спільноти, нації чи усього народу для того, щоб знати і розуміти своє місце у колективному минулому, сьогоденні та майбутньому, що, по суті, збігається із поняттями національної ідентифікації та національної свідомості – процесів і явищ, які визначають етапи розвитку індивіда та нації, відображаючи при цьому основні засади їх буття.

Історична (національна) пам'ять і національна ідентичність перебувають у тісному взаємозв'язку та взаємозумовленості, оскільки спільні уявлення про минуле є одним із ключових чинників формування усвідомлення належності до нації.

Під національною ідентичністю найчастіше розуміють складний соціально-психологічний та культурний феномен, що ґрунтується на усвідомленні індивідом своєї належності до нації як стійкої соціальної спільноти, а також на прийнятті спільних для неї цінностей, норм, символів та історичного досвіду.

Національна ідентичність, як свідомісно-психологічна складова особи чи нації, формується в процесі соціалізації або спільної діяльності, зокрема через освіту, політичні інститути, медіа та культурні практики. Національна ідентичність виконує у контексті розвитку нації низку важливих функції, зокрема: ідентифікаційну; інтеграційну; комунікативну; регулятивну; соціалізаційну; ціннісно-нормативну; мобілізаційну.

До чинників, які мають найбільший вплив на формування національної ідентичності, зазвичай відносять: а) мову як основний засіб спілкування; б) культуру та традиції; в) цінності та світогляд, з пануючими у них уявленнями про свободу, гідність, справедливість; г) територію і державу, як поняття, що уособлюють зв'язок особи з географічним виміром «своєї» землі, державними інституціями; ґ) самоідентифікацію – внутрішнє відчуття належності до певної спільноти. Також одним із найважливіших елементів національної ідентичності є колективна історична та національна пам'ять.

Імперське та радянське минуле, масові злочини росії проти українців, а також події триваючої російсько-української війни мають величезний вплив на національну свідомість українців, їх колективну самоідентифікацію, осмислення політичних, культурних, ідеологічних явищ минулого і сьогодення.

Термінологічний і понятійний довідник «Історична наука» визначає історичну пам'ять як «здатність людської свідомості відтворювати минуле.

Без «пам'яті історичної» неможливе відтворення історії суспільства. Вона є успадкуванням минулого досвіду, що опредметнюється у відповідних культурних формах (традиціях, пам'ятках, мемуарах тощо), а також існує у вигляді історичної свідомості народу» [1, 281]. Як правило, поняття колективної історичної пам'яті вважають близьким до поняття національної пам'яті, з чим ми теж погоджуємося.

Історична пам'ять, як суспільне та психологічне явище, є складним та багаторівневим утворенням. З урахуванням критерію сфери реалізації виділяють *офіційну* (консолідовану та узгоджену із суб'єктами політичної діяльності) та *неофіційну* (представлену у буденній свідомості) історичну пам'ять; за критерієм кількості – індивідуальну, групову, колективну (загальносоціальну, національну) історичну пам'ять; за критерієм змісту – *історико-патріотичну* та *історико-соціальну.* У зазначеному контексті погоджуємося із В. Савкою та С. Ставковою у тому, до складу колективної історичної пам'яті входять не будь-які історичні факти та події, а лише ті, які актуалізувалися у свідомості суспільства та стали складовою ментальності нації [2, с. 165].

Аналіз підходів до класифікації моделей (типів) історичної пам'яті свідчить про поєднання двох критеріїв для їх оцінки – територіального і змістового. Так, Л. Стрільчук вважає, що історична пам'ять української нації представлена двома головними моделями: а) українська європейська; б) радянсько-російська євразійська [3, с. 124]. Натомість, В. Артюх висловлює переконання у тому, що в Україні має місце накладання трьох типів історичної пам'яті: а) української; б) російської; в) комуністичної [4, с. 7].

З урахуванням зазначеного, приходимо до висновку про можливість виділення у межах української національної моделі пам'яті: а) національно-патріотичного; б) національно-центричного; в) національно-європейського її типів, із існуванням таких різновидів, як «пам'ять опору», «реалітетна», «пострадянська». Натомість, у межах постколоніальної моделі можливе виділення: а) малоросійського; б) східнословянського, радянського типу, з існуванням таких різновидів, як «українська» версія «радянської пам'яті», «пам'ять братніх народів» та «пам'ять возз'єднання».

Як і будь-який інший складний соціальний феномен, історична пам'ять виконує у суспільстві не одну, а кілька функцій. Найчастіше, до функцій історичної пам'яті відносять: а) пізнавальну, яка полягає у наданні новим поколінням інформації про історію їх народу, минулі звершення; б) виховну, яка об'єктивується у знаннях, що впливають на духовний світ сучасного покоління, формують його світогляд, психологію, ідеали тощо; в) акумулятивну, змістом якої є надання актуальності історичному досвіду. Крім того, історична пам'ять виконує також: г) адаптаційну; ґ) синтезуючу; д) консолідуючу функції.

І все ж, ключовою функцією історичної пам'яті є збереження та передача досвіду про минуле своєї соціальної спільноти, нації чи усього народу для того, щоб знати і розуміти своє місце у колективному минулому, сьогоденні

та майбутньому, що, по суті, збігається із поняттями національної ідентифікації та національної свідомості – процесів і явищ, які визначають етапи розвитку індивіда та нації, відображаючи при цьому основні засади їх буття.

Таким чином, історична (національна) пам'ять і національна ідентичність перебувають у діалектичному зв'язку: історична пам'ять формує зміст і межі національної ідентичності, а національна ідентичність визначає способи інтерпретації, відбору та актуалізації історичного минулого. Разом вони забезпечують символічну єдність і безперервність нації в часі.

Список використаних джерел

1. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник : навч. посібник / В. М. Литвин, В. І. Гусєв, А. Г. Слюсаренко та ін. Київ : Вища шк., 2002. 616 с.

2. Савка, В., Ставкова, С. Ревіталізація пам'яті українських повоєнних емігрантів із Польщі: сучасний стан та перспективи. *Мережа пам'яті. Цифрові символи соціальної пам'яті*. Краків : НОМОС, 2015. 219 с.

3. Стрільчук, Людмила. Теоретичний конструкт історичної пам'яті: дефініції й сучасний зміст. *Літопис Волині.* Всеукраїнський науковий часопис. 2015. № 15. С. 121–125.

4. Артюх В. О. Що таке історична пам'ять? *Гуманізм. Трансгуманізм. Постгуманізм :* матеріали доповідей та виступів Міжнародної науково-теоретичної конференції (м. Суми, 19–20 квітня 2013 р.) / ред. кол. : Є. О. Лебідь, А. Є. Лебідь. Суми : СумДУ, 2013. С. 3–9.

ЄМЕЛЬЯНЕНКО Ганна Дмитрівна,
професор кафедри філософії, історії та соціально-гуманітарних дисциплін ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», доктор філософських наук, професор

УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ У ПРОСТОРІ ПРАВА, ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ І НАУКИ

Проблема української ідентичності в умовах сучасних соціокультурних трансформацій набуває особливої актуальності. Вона постає не лише як історико-культурний феномен, а як світоглядно-правовий простір, що визначає напрями розвитку освіти і науки. У цьому контексті важливо підкреслити, що філософія освіти і науки виконує інтегративну функцію, поєднуючи історичний досвід, правові цінності та світоглядні орієнтири українського суспільства.